

NR 21

Gröngödsling

Begreppet gröngödsling kan tyckas en smula märkligt – vad är grön gödsling? Med begreppet menar vi egentligen flera saker. Vi kan bruka ned växtrester i köksväxtlandet, odla växter som lämnar mycket växtrester samt välja växtslag som har kvävefixerande bakterier på sina rötter.

Positiva effekter av gröngödsling

Många gröngödslingsväxter lämnar en stor mängd växtrester. Detta medför mer organiskt material till jorden och i sin tur förbättrat mikroliv och jordkvalitet. Porvolymen i jorden ökar, det blir mer plats för rötterna och framför allt kalium och fosfor blir lättare växttillgängliga. Speciellt tunga lerjordar får en bättre struktur genom gröngödsling. I växtföljden är det lämpligt att odla näringskrävande växter som exempelvis kålväxter och purjolök året efter gröngödsling.

Gröngödsla på olika sätt

Man kan använda gröngödsling på flera sätt. Den kan vara huvudgröda som sås på våren och får stå hela säsongen fram till hösten. Om gröngödslingsgrödan sås efter en kultur som skördats tidigt (t ex sallat) kallas den fånggröda eftersom den fångar upp rester av näring som finns kvar i jorden efter skörden. Man kan också så in en gröngödslingsväxt i en kultur (t ex bondböna mellan potatisplanter) eller i gångarna mellan kulturväxterna (t ex subklöver mellan rader av vitkålsplanter). Gröngödslingsväxten kallas i de här fallen för bottengröda. Det kan vara fördelaktigt ur den synvinkeln att bottengrödan förvirrar och gör det svårt för skadegörarna att hitta rätt växt. Det har visat sig att matlusen insådd mellan raderna av morötter minskar angrepp av morotsfluga. För att inte bottengrödan skall ta överhand bör den vara lågväxande och inte sås in förrän kulturväxterna har kommit en bit i sin utveckling. Även subklöver och hummelusen är lämpliga arter att försöka med. Ytterligare sätt att använda gröngödsling är att lägga ut den avslagen som marktäckning runt växter eller i mindre mängder som ett kväverikt tillskott i komposten.

Gröngödsling som huvudkultur

Det enklaste är kanske att så en gröngödslingsväxt som huvudkultur, d v s växten får stå hela säsongen. Det kan vara lämpligt på en yta som skall bli grönsaksland nästa år, eller på en markbit som man ännu inte bestämt sig för vad den skall användas till men inte vill låta ligga bar.

Sprit-, socker- och märgärt, bryt- och vaxböna som vi odlar som grönsaker är också gröngödselväxter. De tillhör familjen ärtväxter Fabaceae och kan med hjälp av bakterier som sitter på rötterna fixera kväve från luften, kväve som kommer växten tillgodo. När du har skördat ärtor och bönor låt plantorna stå kvar. Rötterna får stå kvar i jorden. Klipp ned växtdelarna ovan jord och vänd ned dem i landet. Jorden tillförs kväve och mullhalten i jorden ökar.

Växter som ger mycket växtrester

HONUNGSFACELIA är en fantastisk växt med blå blommor populära bland bin och humlor. Växten fröar lätt av sig men småplantorna är ganska lättrensade. Ett alternativ är att slå av plantorna innan blomning, men då går vi ju miste om de vackra blommorna och doften. Honungsfacelia är snabbväxande och lämnar en stor mängd växtrester.

FÅNGGRÖDOR

Kvävet i markvätskan utsätts lätt för urlakning och försvinner bort. Urlakning av kväve sker speciellt om marken är bar och utan växtlighet. S.k. fånggrödor är särskilt duktiga på att fånga upp kvävet och förhindra att det går förlorat. Honungsfacelia och rajgräs är exempel på effektiva fånggrödor.

Rödklöver, alexandrinklöver och blodklöver är alla bra och vackra gröngödselväxter. De är kvävefixerande och ger mycket organiskt material som kan användas för att öka mullhalten i jorden. De är inte att förglömma utmärkta biväxter och besöks flitigt av pollinerande insekter som bin, humlor och fjärilar.

BALJVÄXTER TILLFÖR KVÄVE TILL JORDEN

Ärtor, bönor, klöver och vicker är s.k. baljväxter. På deras rötter lever specifika kvävefixerande bakterier som har förmågan att omvandla kväve från luften till en form som växterna kan använda. I luften finns 78 % kväve, men det är just växtfamiljen Fabaceae samt gröna och röda alger, al och havtorn som kan ta till vara och nyttja luftkvävet eftersom de har dessa bakterier på sina rötter. De här speciella bakterierna lever i symbios med sin värdväxt. Bakterierna får tillgång till kolhydrater och energi från värdväxten som i sin tur har nytta av kvävet.

Ärter och böner använder själva en ganska stor del av det fixerade kvävet och lämnar därför inte lika mycket kvar i jorden som klöver och vicker gör.

Stora rosafärgade knölar som sitter högt upp på rot-systemet är tecken på en väl fungerande kvävefixering.

PERSERKLÖVER är en förnämlig ettårig gröngödslingsväxt. Blommorna är små, vitrosa, doftande och attraherar både bin och andra pollinere. Den ger mycket växtrester, går att slå av flera gånger under säsongen och det avslagna växtmaterialet passar utmärkt som marktäckning. Eftersom perserklöver växer till snabbt efter avslagning, är den en tuff konkurrent för ogräset.

På hösten vissnar klöverna ned och behöver därför inte vändas ned i jorden. Bra kilopris i jämförelse med andra klöverarter.

BLODKLÖVER eller inkarnatklöver är också ettårig men kan övervintra i södra Sverige. Den är lättodlad, tål både kyla och torka och att slås av. Blommorna, som går att torka som eterneller, är vackert röda och mer långsmala i formen i jämförelse med rödklöverns. Passar bra i en blandning med honungsfacelia, luddvicker och rajgräs.

SUBKLÖVER är ettårig och lättodlad med ett krypande växtsätt. Passar utmärkt som marktäckare mellan raderna i köksväxtlandet och under exempelvis bärbuskar och frukt-träd. I växtföljden kan subklöver sås in efter tidig potatis. Vissnar ned på hösten.

LUDDVICKER har blå blommor och liknar den vilda örten kråkvicker. Den har ett kraftigt rotsystem och är en av de allra bästa på att samla kväve. Jordens struktur förbättras, den tål torka och konkurrerar effektivt mot ogräs. Kan odlas i s.k. renbestånd (som ensam art) eller i blandning (se blodklöver).

En blandning med gräs

Både klöver – och gräsarter har ett slemämne runt rötterna som kittar ihop aggregaten i jorden som blir luftig och genomsläpplig. Gräs har även ett stort och djupt rotsystem och kan hämta upp näring från djupare jordlager. Näring, som när gräset brukas ned och förmultnar, blir tillgänglig för växterna. Ibland, när man slår av klöver, kan kvävet lossna från rötterna. Finns då någon gräsart i blandning med klöverna, kan gräset fånga upp kvävet i jorden.

WESTVOLDISKT RAJGRÄS är ettårigt, gror snabbt efter sådd och konkurrerar bra mot fleråriga ogräs som exempelvis kvickrot. Går att slå av flera gånger.

Fler växter för gröngödsling

BOVETE är en gammal kulturväxt. Det är inget sädesslag trots namnet men av frukterna gör man mjöl och gryn som är glutenfria. Bovete är snabbväxande, lättodlad och bra konkurrent mot ogräs. Växten blir hög med tät bladmassa och blommorna är omtyckta av bin.

GURKÖRT eller stofférblomma är en välkänd ettårig krydd – och medicinalväxt där både blommor och blad smakar gurka. Blommorna finns i blått och vitt och är omtyckta av humlor och bin. Gurkört fröar villigt av sig, men småplantorna är rejäla och ganska lätta att rensa bort.

Gemensamma inköp

I handeln kan man köpa mindre förpackningar med honungsfacelia och gröngödslingsblandningar. I föreningen kan man förslagsvis köpa in 1 kg av vardera perserklöver, luddvicker och rajgräs till en gröngödslingsblandning. Sedan kan blandningen delas upp i flera mindre förpackningar som medlemmarna kan köpa.

LÅT GRÖNGÖDSLING FÅ EN GIVEN PLATS I KÖKSVÄXTLANDET!